

Mikszáth veri Esterházyt?

2012 május 23. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Némi fels?bbrend?séget sugalló iróniája miatt Mikszáth ugyan nem arat osztatlan sikert a szlovák olvasók körében, mégis többen vesznek Mikszáth-m?vet Szlovákiában, mint például Esterházyt.

Mikszáthról szinte még az egyszeri Szent Péter eserny?je-olvasó is tudja, hogy gyakran vette szájára, illetve

vetette papírra a szlovákokat, még ha ezt a népmegnevezést nem is használta, sokkal inkább „a tótokat” és „a tótocskákat”. Hogy hallgattassék meg a másik fél is, északi szomszédaink a magyar parlamenti képvisel?, író és újságíró halálának 100. évfordulóján konferenciát rendeztek arról, milyen szerepet töltött be Mikszáth Kálmán a regionalizmusban, illetve milyen a fogadtatása Szlovákiában? A konferenciának két esztendeje, de most elkészült bel?le egy tanulságos, kétnyelv? könyvecske is.

Nyitva áll az ajtó a viták el?tt

Mikszáth Kálmán és kortársai – Regionalizmus a 19. század végén a közép-európai irodalmak kontextusában

Kiadja: Hagyományok és Értékek Polgári Társulás; Szlovák Nemzeti Múzeum – A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma (2011)

Szerkesztette: Sipos Szilvia.

A kiadvány 11 tanulmányt tartalmaz.

A Szlovák Intézet második emeleti aulájában tartott eszmecsere nyitányaként a házigazda intézmény képvisel?je egyb?l jelezte, sikamlós a téma. – Mindig nyitva áll az ajtónk az ilyen viták el?tt – hangsúlyozta Jana Tomková. Mivel a 40 f?s hallgatóság soraiban mindössze hárman nem beszéltek magyarul, fülbe súgós tolmácsolással megoldották a dolgot Peter Kásáéknak – a magyar felmen?kkel bíró eperjesi szlavisztikus sajnos nem tudja igazán jól a nyelvünket. A moderátor feladatait vállaló szegedi professzor, irodalomkritikus és m?fordító, Karol Wlachovský viszont igen.

– Éppen két esztendeje, május 21-én tartottuk Mikszáth halálának kerek évfordulóján a konferenciát, amelyet a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma szervezett meg, a prágai és a varsói egyetemr?l is eljöttek Pozsonyba. Kerestük az összefüggést a mikszáthi jöv?kép és a „manapság” között azon az alapon, amit az író is mondott: ez a mai világ nem bölcs, de nem volt a tegnapi sem, és a holnapi sem lesz az, van ebben valami vigasztaló – fogalmazott Wlachovský, aki szerint a párhuzamosság egyik alapját adhatja, hogy Mikszáthnál éppúgy nem a valóság van leírva, mint a mai újságokban.

Kedélybántalmak ellen javallott: egy kis tokaji és némi Mikszáth.

Az ötvenes évek nyelvezetével

A konferenciaanyag összefoglalóját a fiatal Benyovszky Krisztián, a nyitrai egyetem magyar tanszékének oktatója készítette el a hallgatóság számára, nem bánva keszty?s kézzel a rábízott anyaggal. A könyv megjelenése után például már biztosan mindenki tudni fog arról, hogy a varsói egyetem magyar szakos tanára, El?bieta Szawerdo a nemességábrázolásnál leragadt az ötvenes évek fogalmainak szintjén, így kvázi hiánypótló próbálkozásnak nevezhet? a Noszty fiú és A bábu cím? Boles?aw Prus-m? összevetése. A többi szerz?nél is általánosságban elmondta, hogy mintha nem olvasták volna el figyelmesen az „alapanyagot”, és nem követnék minden esetben a terminológiai változásokat. A jelen lév? Peter Kása kapott némi dicséretet azért, hogy a Gavallérok elemzésekor külön figyelmet szentel Eperjes nyelvi viszonyainak és a nyelvek presztízshelyzetének, közvetít? szerepének is. Szintén pozitívumként említette, hogy több tudós is igyekezett utánajárni, mennyire hatottak Mikszáthra a sztereotípiák, összefoglalásként pedig felidézte, „némi fels?bbrend?séget mutató iróniája nem mutatott osztatlan sikert a szlovák nyelv? olvasók körében”.

Mikszáth Kálmán

1847-ben született Szklabonyán. Selmecbányán végezte a gimnáziumot, majd Pestre került, de jogi tanulmányait nem fejezte be sosem. 26 évesen megn?sült, és még ugyanebben az évben meghaltak szülei, illetve valamivel kés?bb saját els? gyermeke is. Szül?falujába visszatérve 1874-ben aljegyz?nek jelöltette magát a választáson, de megbukott. Hogy összeszedje magát, visszatért Pestre. 1882-re rendez?dött kapcsolata feleségével is. Összesen három fiúgyermekük született. Íróként kezdetben – egyedi stílusa miatt – nem volt sikeres, így újságíróként próbálkozott különféle lapoknál. A nyolcvanas

években indult be a szekér a Pesti Hírlapnál, ahol Jókai Mór mellett tevékenykedett. Tagja lett a Pet?fi, majd a Kisfaludy Társaságnak, illetve levelez? tagként az MTA-nak is. 1887-t?l 1910-ben bekövetkezett haláláig országgy?lési képvisel? volt. Elnökölte a budapesti újságírók szervezetét is. Halála után szül?faluját Mikszáthfalvának nevezték el. Ismertebb m?vei: A tót atyafiak; A jó palóczok; Országgy?lési karczolatok; Szent Péter eserny?je; Beszterce ostroma; A gavallérok; Új Zrínyiász; A Noszty fiú esete Tóth Marival; A fekete város.

A kétnyelv? kiadványoknál általában elkerülhetetlen baj ezúttal is megtörtént, amikor a magyar és szlovák oda-visszafordítást végezték: figyelmen kívül hagyták, hogy másra használja a novella szót a magyar és a szlovák nyelv – a Gavallérok szlovákban novella, magyarban viszont inkább kisregénynek tartják. Az összegzés összegzéseként Wlachovský még elmondta, hogy „a terminológiai változásokat a szlovák szerz?k nem igazán vették figyelembe”.

Mikszáth veri Esterházyt

A kötethez bevezet?t kanyarító nemesvámosi Praznovszky Mihály rövid el?adása formájával is igyekezett emléket állítani Mikszáthnak: írónk gyakran idézte ugyanis parlamenti felszólalásai elején, hogy „amint arra beszédem végén utalni fogok”, beszéde végén pedig azt, „amint arra beszédem elején utaltam”, miközben nem utalt soha semmire. Komolyra fordítva a szót, reménykedik benne, hogy a mai magyar irodalom kezdi megtalálni Mikszáthot, ez pedig a könyvkiadáson mérhet? le.

„A jubileumig 30–40 évesek voltak a legújabb Mikszáth-fordítások, most nyáron viszont már az ötödik kötet jelenik meg ezer példányban, és egyre népszer?bb. Az, hogy a boltokban itthon nem nagyon találok Mikszáthot, végül is bizakodásra ad okot: elfogy” – jegyezte meg félig viccel?dve Praznovszky. A tudós mindazonáltal nagyon hiányol egy kritikai kiadást, de erre már csak egy elhivatott és megfizetett új generáció lesz képes. Azt is elmondta még, hogy nemrég új Mikszáth-sorozat indult, a 22 kötetet 45 ezer példányban nyomták összesen, egy ifjú irodalomtörténész pedig a Metropol újságban csapott reklámot neki egy-egy nyúlfarknyi novella formájában, amit szintén kiad egy füzetkébe gy?jtve a Mikszáth Társaság.

20 éves lesz a Mikszáth-társaság

A Mikszáth Kálmán Társaság 1993-ban, az ünnepi könyvhéten jött létre, azóta folyamatosan m?ködik. Tagsága stabil, 350 f? körül mozog állandó jelleggel. Többsége Nógrád megyei, sokan vannak Budapestr?l, Romániából, Ausztriából, Svájcból, Hollandiából. A Társaság díszelnöke haláláig Süt? András író volt Marosvásárhelyr?l. Évente három nagy rendezvényük van: január 16-án tartják éves közgy?lésüket, ahová mindig egy-egy jeles Mikszáth-vendéget is meghívnak; május 28-án Budapesten, Mikszáth sírjánál gy?lnek össze, ahol emlékm?sort adnak és koszorúznak, majd megnézik Budapest valamelyik Mikszáth emlékhelyét; október 13-án pedig Horpácson találkoznak, amikor Kálmán-napon emlékeznek az íróra, némi „tivornyázással”. Ma Mikszáth-emléktábla áll Budapesten az Erzsébet szállóban, Gyopárosfürd?n, Tótkomlóson, Fogarason, Gleichenbergben (Ausztria), Rohicson (Szlovénia), szobor pedig Horpácson.

Hogy mennyire nem veszett dolog Szlovákiában Mikszáthtal próbálkozni, az eladási adatok mutatják: az új könyvek évente kétszer annyira fogynak, mint például Esterházy Péter kötetei. A közönség soraiban némi megrökönyödést kiváltó mondat után már iramodott is a néz?k elé Peter Kása, aki ott él, ahol Mikszáth gavallérjai tevékenykedtek. Az ? figyelmét a régi kor arisztokráciájának és az új, budapesti városi rétegnek az ellentéte vonzotta Mikszáth írásaihoz, illetve „melankóliává átalakuló groteszk humora”.

Bor és anekdota

Kását egy újabb szlovák vélemény követte, méghozzá Dana Huckováé, aki annak járt utána, milyen tematikai megfelel?i vannak Mikszáth Felvidékr?l szóló írásainak a szlovák nyelv? irodalomban. A Szlovák Irodalomtörténeti

Múzeum igazgatója a kisnemesség témaválasztásban találta meg a párhuzam alapját, s két szerz?t fel is tudott sorakoztatni érvei mögé, igaz egyikük leginkább a börleszk m?fajában jeleskedik.

Milan Žitný, a pozsonyi egyetem professzora rövid el?adásában azt emelte ki, szerencsés ez a helyzet például a némethez képest, ahol a nacionalizmus dominál az irodalomban.

A beszélgetés moderátora azzal igyekezett lekerekíteni a rendezvényt, hogy amin szlovák és magyar vitatkozni szokott, azok nagyon emberi dolgok: a tokaji bor és az anekdota – szerinte erre jelent gyógyírt némi Mikszáth és egy kis tokaji.

Bucsy Levente - mno.hu

Ajánló